

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

12059

1. Obiekt

KAPLICA GROBOWA WINCENTEGO WITOSA

2. Czas powstania

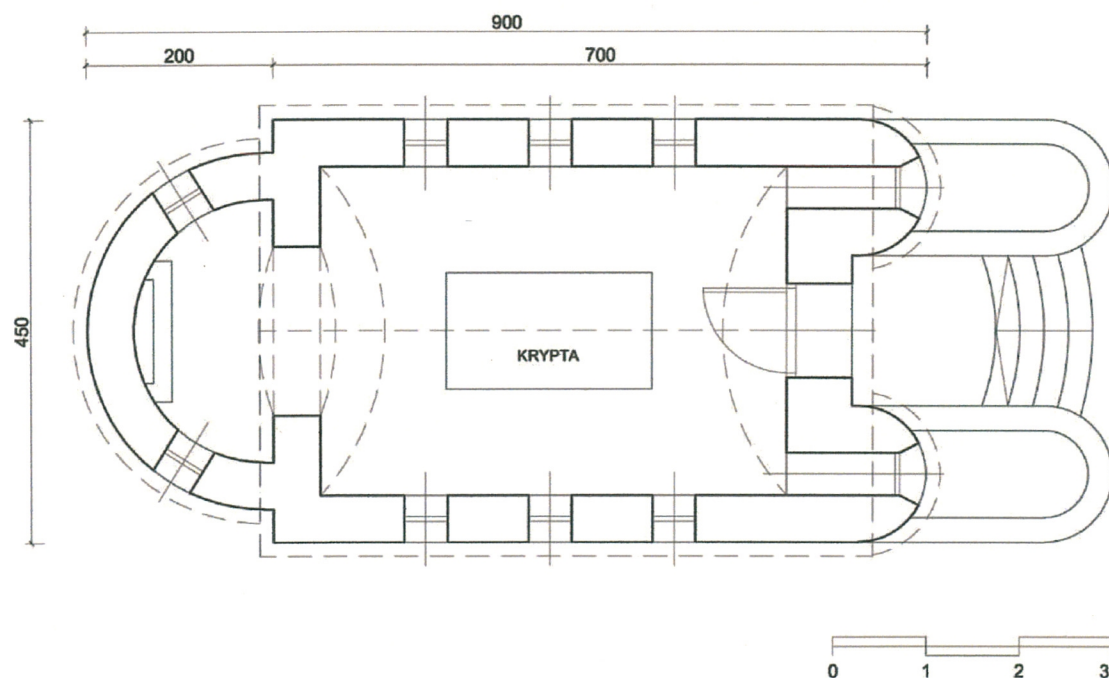
1939-1942 r.

3. Miejscowość

WIERZCHOSŁAWICE

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

WIERZCHOSŁAWICE - KAPLICA GROBOWA WINCENTEGO WITOSA

4. Adres **33-122 Wierchosławice
(cmentarz parafialny)**

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo **małopolskie**

powiat **Tarnów**

gmina **Wierchosławice**

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 01.01.1999

województwo **tarnowskie**

8. Właściciel i jego adres

**Parafia Rzymsko-Katolicka
MB Pocieszenia
33-122 Wierchosławice 83 a**

9. Użytkownik i jego adres

spadkobiercy rodziny Witosów

10. Rejestr zabytków

Inicjatorką budowy kaplicy rodziny Witosów była córka Wincentego Witosy Julia z Witosów Masiowa i jej drugi mąż Stanisław Maś. Plany budowlane kaplicy wykonał w końcu lat 1930-tych tarnowski inż. S. Zając (prawdopodobnie Stanisław), projektując modernistyczną lecz jeszcze ekletyczną w wyrazie jednonątrzną budowlę o apsydowym zamknięciu, flankowaną od frontu dwoma półkolistymi ryzalitami o charakterze wieżyczek. Zastosowany skromny, neoromański detal architektoniczny podkreśla prostotę i powagę tej skromnej świątyni. Pozwolenie na budowę uzyskano dopiero wiosną 1939 roku, po długich staraniach i utarczkach z miejscowym proboszczem ks. Józefem Franczakiem (proboszcz wierzchosławicki w l. 1887-1942). Roboty budowlane przy kaplicy wykonywał majster budowlany Franciszek Żmuda z Wierzchosławic, stolarskie Bełzowski z Zawady oraz Antoni Bąk. Budowla została ukończona w 1941 roku, a jej poświęcenie nastąpiło dopiero w 1942 roku. W latach następnych dokonano ekshumacji pierwszych członków rodziny Witosów spoczywających na cmentarzu parafialnym i przeniesiono ich do kaplicy. 6 listopada 1945 roku w kaplicy złożono ciało zmarłego w dniu 31 X 1945 roku Wincentego Witosy (1874 – 1945) wybitnego polskiego polityka, działacza ruchu ludowego, trzykrotnego premiera Rzeczypospolitej Polskiej, a także wieloletniego wójta Wierzchosławic (1909-1931). W swoim testamencie W. Witos napisał: „...*pragnę spocząć pośród tych, z których wyszedłem, którym w pierwszym rzędzie zawdzięczam swoje wywyższenie...*”. Uroczystości pogrzebowe związane z pochówkiem Wincentego Witosy rozpoczęły się w dniu 2 listopada 1945 od nabożeństwa w kaplicy szpitalnej O.O. Bonifratrów w Krakowie oraz mszy żałobnej w

Sytuacja. Kaplica grobowa rodziny Witosów znajduje się na cmentarzu parafialnym w Wierzchosławicach. Cmentarz ten założony po 1790 roku usytuowany jest w południowej części miejscowości, po zachodniej stronie drogi Wojnicz – Wierzchosławice. Położony jest w odległości około 350 m na południe od kościoła parafialnego p.w. Matki Bożej Pocieszenia. Kaplica znajduje się w środkowej części cmentarza położonego na działce [REDAKOWANE] w sektorze cmentarza D3 oznaczenie grobu A. Kaplica frontem skierowana jest na zachód i stoi w otoczeniu kilku drzew liściastych. Na cmentarzu w niewielkiej odległości na zachód i północny zachód znajdują się: kaplica cmentarna z 1820 roku oraz cmentarz wojenny z I wojny światowej nr 215, ujęty rejestrem zabytków (A-1339/M z dn. 19.04.2013).

Kaplica grobowa zbudowana w latach 1939-42, modernistyczna, utrzymana w duchu eklektyzmu, z detalem architektonicznym neoromańskim i neobarokowym we wnętrzu. Murowana z cegły z użyciem kamienia, tynkowana. Wzniesiona na prostokątnym planem, zamknięta od zachodu półkolista apsydą o półstożkowym dachu. Korpus dachu nakryty dachem dwuspadowym. Fasada o trójkątnym szczycie, zaakcentowana po bokach para półkolistych ryzalitów nakrytych półstożkowymi daszkami. Pomiędzy ryzalitami półkolisty portal wejścia z trójkątnym szczykiem, nadwieszonym na wspornikach. W płaszczyźnie szczytu fasady głęboka wnęka na sygnaturkę o półkolistym wykroju górą, osłonięta metalowym kutym daszkiem na trójlistnych wspornikach. Dachy kaplicy kryte dachówką. Krypta grobowa umieszczona pod centralną częścią kaplicy, dostępna otworem w podłodze.

Materiał, konstrukcja, technika.

Ławy fundamentowe kaplicy wykonane z kamienia i betonu. Cokół ścian w okładzinie tynkowej do wysokości ok. 70 cm, rozczłonkowana w poziomi na trzy szeokie pasy. Przed frontem kaplicy wachlarzowe schody ujęte po bokach półkoliście zakończonymi gazonami kwiatowymi, ujętymi metalowymi, niskimi balustradami. Schody betonowe. Krypta grobowa usytuowana pod centralną częścią kaplicy, z prostokątnym otworem w podłodze przysłoniętym płytą. Mury krypty ceglane, ze sta stalowymi podciągami pod umieszczenie trumien. Strop nad kryptą masywny.

Mury kaplicy wzniesione z cegły palonej, tynkowane i pokryte jasną farbą elewacyjną. Pod okapami dachów i daszków ściany ujęte prostym taśmowym gzymsem. W elewacji półkolistej apsydy umieszczone dwa koliste okulusy doświetlające niewielki wnętrze prezbiterium kaplicy. W ścianach bocznych kaplicy umieszczone po trzy smukłe, półkoliście zamknięte górą otwory okienne, ujęte dołem ściętymi podokiennikami wyprawionymi dachówką ceramiczną karpiówką. Analogiczne otwory okienne w ryzalitach fasady. Okna drobnokwaterowe, metalowe, przeszklone. Fasada z trójkątnym szczytem w którym umieszczona, głęboka półkoliście zamknięta górą wnęka na sygnaturkę. Wnęka osłonięta kutym dwuspadowym, daszkiem o ząbkowanym opracowaniu listew czołowych połaci. Portal wejścia o półkolistym wykroju z nadwieszonym trójkątnym masywnym szczytem, wspartym na profilowanych wspornikach. W szczycie nad portalem płaskorzeźba z bazu przedstawiającą popiersie Wincentego Witosy a poniżej tablica memorialna. Otwór wejścia półkolisty, z drzwiami płycinowymi jednoskrzydłowymi, mocowanymi w futrynie skrzynkowej, górą posiadającej przeszklone nadświetle. W nadświetlu umieszczona tablica poświęcona pamięci Stanisława Mierzwę. Po bokach portalu, na nieznacznie wysuniętych ściankach umieszczone tablice memorialne członków rodziny Witosów (zob. pkt 12). Dach korpusu kaplicy o wieźbie drewnianej, z kalenica obniżoną w stosunku do wysokości szczytów. Połacie dachu pokryte dachówką ceramiczną, karpiówką. W szczycie nad fasadą kamienny wspornik z kutym krzyżem. Daszki stożkowe apsydy i ryzalitów, półstożkowe, kryte dachówką, z mniejszymi kutymi krzyżami. Ściany wewnątrz kaplicy tynkowane i białkowane, wydzielone górą profilowana listwą tynkową. Ściany noszą ślady starszej polichromii, zachowana głównie przy otworach okiennych. Nakryte są nad korpusem kolebką, nad apsydą sklepieniem półsferycznym.

c.d. wkł. 1

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
ok. 124 m ³	pow. zab. 38,46 m ²	kaplica grobowa	kaplica grobowa
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
Brak danych.		<p>Kaplica zachowana w dobrym stanie konstrukcyjnym. Uzupełnień i odnowienia wymagają elewacje kaplicy oraz polichromia jej wnętrza.</p>	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
		<p>Kaplica posiada cechy wybitne dla architektury połowy XX wieku a także walory historyczne związane z wybitną postacią polskiej polityki jaką był Wincenty Witos.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

1. Archiwum Muzeum Wincentego Witosa w Wierchosławicach. Oddział Muzeum Okręgowego w Tarnowie – maszynopis przekazany przez p. J. Skickiego
2. Materiały z archiwum p. [REDACTED] prawnuka Wincentego Witosa.
3. Sąd Rejonowy w Tarnowie. Wydział Ksiąg Wieczystych – [REDACTED]

22. Bibliografia

1. W. Witos, Wybór pism, Wstęp, szkic biograficzny i opr. J. Borkowskiego, Warszawa 1989.
2. A. Witos, Wszystko co niosło życie. Wojnicz 1998.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

1. Reprodukcje archiwalnych fotografii ze strony Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa - <http://www.tpmw.pl/>

24. Uwagi różne

Wnętrze krypty opisane na podstawie relacji.

25. Opracował

tekst

dr Marek Henryk Grabski , XI 2014 r.

Imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki

j.w.

Imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotograficzne

j.w.

Imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów :

arch. autora

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO!

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
WIERZCHOSŁAWICE	Kaplica grobowa Wincentego Witosa	c.d. tekstu + ilustracje dodatkowe.

c.d. pkt 12.

kościół Mariackim w dniu 3 listopada. W dniu tym wyruszył z Krakowa kondukt pogrzebowy, który przez cztery dni pieszo pokonał trasę z Krakowa do Wierzchosławic, którą prowadziła przez Wieliczkę, Bochnię i Wojnicz. Kondukt pogrzebowy złożony z czterokonnego zaprzęgu wraz z towarzyszącymi mu chłopskimi banderiami w strojach krakowskich. Wóz wiozący trumnę ciągnął czterokonną zaprzęg. Poprzedzała go i otaczała chłopska banderia. W mijanych miastach i wsiach przejazdowi towarzyszyły tłumy mieszkańców i stawiane wiejskim zwyczajem bramy, a także organizowano zgromadzenia ludowe i nabożeństwa. W czwartym dniu przemarszu, po mszy w kościele parafialnym p.w. Matki Bożej Pocieszenia złożono ciało Wincentego Witosa w krypcie grobowej kaplicy rodzinnej na cmentarzu parafialnym.

W kaplicy rodzinnej Witosów pochowani są członkowie rodziny Witosów, a także współpracownik, przyjaciel i opiekun w ostatnich dniach życia Wincentego Witosa – wybitny polityk PSL Stanisław Mierzwa (1905-1985). Zmarłych pochowanych w kaplicy grobowej upamiętniają umieszczone na fasadzie i po obu stronach wejścia tablice memorialne:

W nadwieszonym szczycie nad portalem wejścia: Wincentego Witosa (27 I 1874-31 X 1945), z płaskorzeźbą zmarłego.

W nadświetlu drzwi : Stanisława Mierzwę (27 I 1905 – 19 X 1985)

Po lewej stronie drzwi (od góry): Katarzyny Witosowej (16 V 1871 – 31 VIII 1939), żony premiera
Wojciecha Witosa (16 IV 1841 -18 IV 1911), ojca premiera
Katarzyny Witosowej (10 X 1840 – 7 II 1920) matki premiera
Marii Traczowej (8 XI 1840 – 16 XI 1920), siostra premiera
Po prawej stronie drzwi (od góry): Julii z Witosów Stawarzowej Masiowej (22 III 1899 – 4 XI 1979), córki premiera
Gustawa Stawarza (28 VIII 1898 – 2 VII 1924) zięcia premiera
Stanisława Steindla (20 III 1914 – 31 XII 2005), męża wnuczki premiera
Joanny Steindel (1 VIII 1920 – 29 III 2012) wnuczki premiera

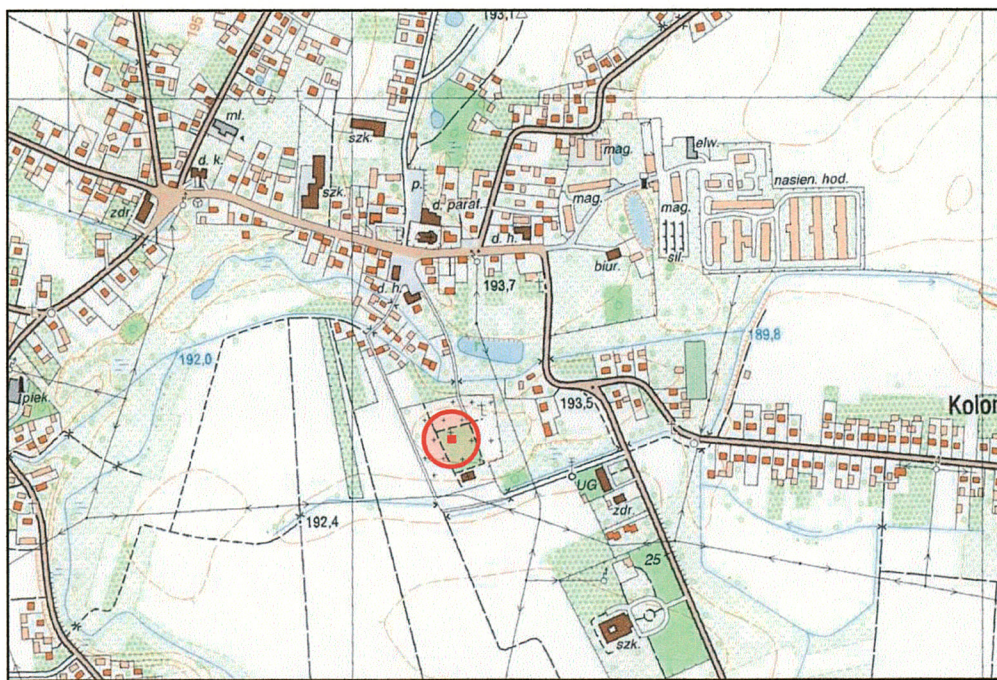
Od ponad trzydziestu lat każdego roku w pierwszą niedzielę po Wszystkich Świętych organizowane są przez TMWW i Zarząd PSL „Zaduszki Witosowskie”, podczas których po mszy w intencji W. Witosa odwiedzane jest miejsce jego pochówku. Dopelniają się wówczas słowa wygłoszone podczas pogrzebu W. Witosa przez Jana Wiktora (18 I 1967), publicystę i działacza ludowego, który mówił: *"Ta mogiła nie będzie tylko symbolem przeszłości, przypomnieniem trudów minionych, nie będzie zimnym, martwym sarkofagiem, bo ona żyje dumą zwycięskiego chłopca (...). Ta mogiła będzie żyć wielką prawdą życia Wodza narodu. Z niej jako ogniska wiekowego, będą brać chłopcy głowę aby podpalać serca miłością wolności, która jest służba dla Polski, najtrwalszą podwaliną jej potęgi".*

c.d. pkt 13.

Niewielkie prezbiterium w apsydzie otwarte półkolistą arkadą, w której ścianie czołowej górą umieszczona polichromia ze stylizowanym motywem krzyża liliowego z gloriolami. W prezbiterium mały drewniany ołtarzyk z retabulum o stylizowanych kolumnach i ażurowej arkadzie z krzyżem, pod którą niewielkie tabernakulum. Mała prostokątna drewniana, lakierowana. Na niej cztery współczesne lichtarze i dekoracja z kwiatów. W sklepieniu zawieszona mosiężna lampa, zasilana elektrycznie. Posadzka kaplicy z wylewką lastriko. Wewnątrz kaplicy na listwach przy ścianach zachowane szarfy z wieńców składanych ku czci Wincentego Witosa.

Wkładkę założył dr Marek H. Grabski XI 2014 r.

Miejsce przechowywania negatywów: arch. autora

orientacja

kaplica W. Witosa w 1945 roku

1. Miejscowość

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

WIERZCHOSŁAWICE

Kaplica grobowa Wincentego Witosa

ilustracje dodatkowe.

widok od wschodu

widok od północnego-wschodu

widok od zachodu

Wkładkę założył dr Marek H. Grabski XI 2014 r.

Miejsce przechowywania negatywów: arch. autora

*widok od południowego-zachodu
widok od południa*

*widok od zachodu
widok od północy*

1. Miejscowość

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

WIERZCHOSŁAWICE

Kaplica grobowa Wincentego Witosa

ilustracje dodatkowe.

*fasada**wnęka na sygnaturkę**portal wejścia do kaplicy*

Wkładkę założył dr Marek H. Grabski XI 2014 r.

Miejsce przechowywania negatywów: arch. autora

tablice memorialne przy wejściu do kaplicy

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
WIERZCHOSŁAWICE	Kaplica grobowa Wincentego Witosa	c.d. tekstu + ilustracje dodatkowe.

wnętrze kaplicy

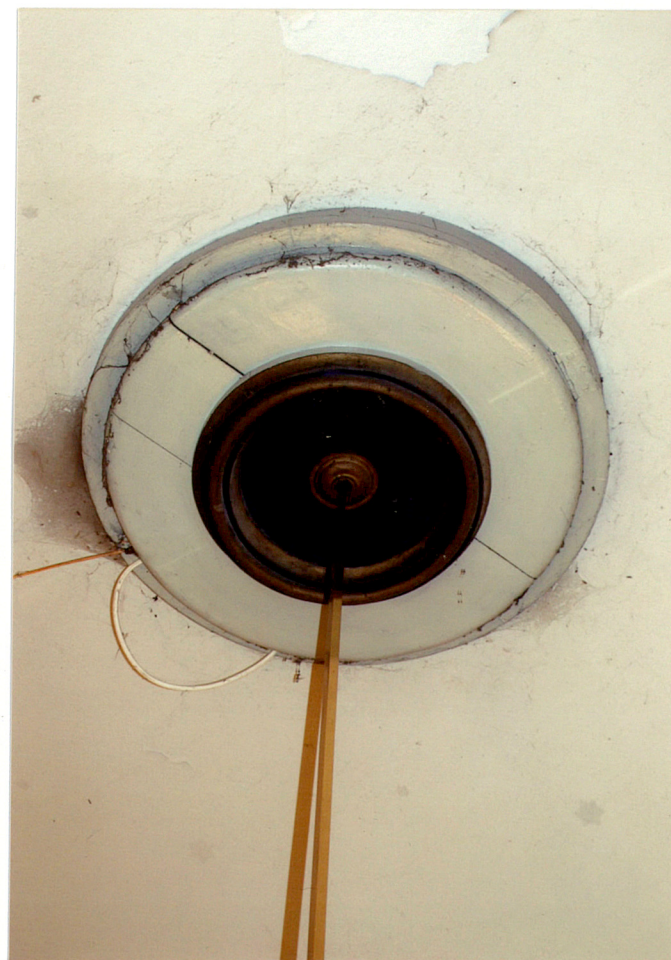
ołtarz w prezbiterium

Wkładkę założył dr Marek H. Grabski XI 2014 r.

Miejsce przechowywania negatywów: arch. autora

polichromia na łuku tęczowym

plafon nad lampą

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
WIERZCHOSŁAWICE	Kaplica grobowa Wincentego Witosa	c.d. tekstu + ilustracje dodatkowe.

kolekcja szarf od wieńców we wnętrzu kaplicy

kondukt pogrzebowy w okolicach Brzeska

trumna z ciałem W. Witosa przed kościołem w Wierchosławicach